

MINISTER
SPRAWIEDLIWOŚCI

Warszawa, 1 lipiec 2016 r.

DL-III-070-77/16

Dot. 830/2016/PSP/KW

Pan

dr Piotr Kładoczny

Sekretarz Zarządu Helsińskiej

Fundacji Praw Człowieka

Stanowmy Panie Słuchemu,

W odpowiedzi na pismo z dnia 27 kwietnia 2016 r. znak: 830/2016/PSP/KW, dotyczące rozważenia podjęcia stosownej inicjatywy legislacyjnej w kierunku uregulowania kwestii zaliczenia okresu stosowania środków zapobiegawczych wykorzystujących funkcjonalność dozoru elektronicznego oraz stosowania Europejskiego Nakazu Aresztowania, wobec przywrócenia w oparciu o ustawę z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz ustawy – Kodeks karny wykonawczy (DZ.U z 2016 r. poz. 428), możliwości wykonywania kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, uprzejmie przedstawiam następujące stanowisko.

Wydanie Europejskiego Nakazu Aresztowania (ENA) przez sąd polski nie jest jednoznaczne z orzeczeniem o zastosowaniu tymczasowego aresztowania, czy też z zastosowaniem jakiegokolwiek środka zapobiegawczego w państwie i przez państwo wykonania ENA, wobec osoby, która ma być wydana w trybie nakazu. ENA wydany przez sąd polski nie stanowi podstawy zastosowania wobec osoby ściganej tymczasowego aresztowania w innym państwie członkowskim. Orzeczenie w przedmiocie zastosowania tymczasowego aresztowania bądź innego, nieizolacyjnego środka zapobiegawczego wobec osoby, której nakaz dotyczy, należy do sądu jego wykonania (sądu zagranicznego). Zastosowanie środka zapobiegawczego nie wynika tu zatem ani pośrednio z faktu wydania postanowienia o ENA, ani z postanowienia wydanego w państwie wydania nakazu, lecz z orzeczenia o zastosowaniu środka zapobiegawczego pochodzącego od właściwego

organu sądowego państwa wykonania ENA. Z decyzji ramowej wynika nakaz orzeczenia w tym przedmiocie przez organ sądowy państwa wykonującego z urzędu, jeśli dostrzeże on potrzebę zastosowania środka zapobiegawczego. Podkreślić także należy, iż decyzja ramowa nie statuuje wymogu zastosowania środka zapobiegawczego (tymczasowego aresztowania ani innego nie izolacyjnego środka) wobec osoby, której dotyczy europejski nakaz aresztowania.

Organ sądowy państwa wykonania ENA podejmuje decyzję, czy osoba ścigana powinna zostać pozbawiona wolności zgodnie z prawem państwa członkowskiego wykonującego nakaz, ponadto może ona być zwolniona w dowolnym terminie, zgodnie z prawem krajowym państwa wykonania, pod warunkiem, że właściwy organ tego państwa podejmie wszelkie środki, jakie uważa za niezbędne, aby zapobiec ucieczce tej osoby.

W świetle powyższego wypada przyjąć, iż zastosowanie bądź nie środka zapobiegawczego oraz jego rodzaj (izolacyjny bądź nieizolacyjny) należy wyłącznie do państwa wykonania ENA.

Ponadto podkreślenia wymaga, iż zgodnie z art. 114 § 2 k.k. „sąd zalicza na poczet orzeczonej kary okres rzeczywistego pozbawienia wolności za granicą oraz wykonywaną tam karę, uwzględniając różnice zachodzące między tymi karami”. Użycie w artykułach (art. 607f k.p.k. oraz art. 114 § 2 k.k.) terminu "faktyczne pozbawienie wolności w państwie wykonania nakazu w związku z przekazaniem" czy też „rzeczywiste pozbawienie wolności za granicą” należy rozumieć, jako każde faktyczne pozbawienie oskarżonego/skazanego wolności przez organy państwa, choćby nawet krótkotrwałe i bez podstawy prawnej, o ile pozostaje ono w funkcjonalnym związku z toczącym się lub mającym się toczyć przeciwko niemu postępowaniem. Co do zasady okres zatrzymania osoby za granicą, w państwie wykonania europejskiego nakazu aresztowania, w związku z przekazaniem podlega zaliczeniu na poczet kary pozbawienia wolności. W razie spełnienia kompletu przesłanek, stosowne zaliczenie jest obligatoryjne. Aby jednak instytucja zaliczenia mogła znaleźć zastosowanie, niezbędne jest ustalenie, że wobec osoby przekazanej zastosowano w państwie wykonania nakazu środek, który wiązał się z faktycznym pozbawieniem jej wolności.

Dla przybliżenia pojęcia faktycznego pozbawienia wolności przypomnieć należy, iż dotychczas powszechnie akceptowany był pogląd, że na poczet orzeczonej kary zaliczeniu podlega także okres, w którym oskarżony przebywał w zakładzie psychiatrycznym na obserwacji (por. wyrok SN dnia 26 stycznia 1981 r., I KR 344/80, OSNKW 1981, z. 7-8, poz. 39), okres pobytu w schronisku dla nieletnich lub zakładzie poprawczym

(wyrok SN z dnia 29 września 1971 r., II KR 200/71, OSNKW 1972, z. 2, poz. 31). W tym miejscu przypomnieć trzeba także wyrok SN z dnia 13 kwietnia 1973 r. (III KR 39/73, OSNKW 1974, z. 1 poz. 7), gdzie wskazano, że „wszelkie pozbawienie (...) przez organa władzy wolności w związku z toczącym się (...) postępowaniem karnym powinno ulegać zaliczeniu na poczet wymierzonej mu następnie kary (...)”.

W przytoczonych wyżej przypadkach mamy, więc do czynienia z faktycznym pozbawieniem wolności, takim zaś stanem z zasady nie będzie stosowanie przez państwo wykonania środka nieizolacyjnego w postaci dozoru elektronicznego chyba, że nałożone w ramach tego środka obowiązki powodowałyby równoznaczną sytuację z „faktycznym pozbawieniem wolności” (np. zatrzymaniem, całkowitym zakazem opuszczania miejsca pobytu-aresztem domowym). Wobec powyższego każdorazowo decyzja, co do zaliczenia na poczet kary okresu rzeczywistego pozbawienia wolności za granicą powinna należeć do niezależnego sądu. Tak, też należy przyjąć przytoczone w piśmie Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka rozstrzygnięcia sądów, gdyż rozpatrywały różne stany faktyczne. Nie znaczy to jednak, iż to przepis art. 607 f k.p.k. budzi wątpliwości interpretacyjne.

Ustosunkowując się zatem do zawartego w piśmie Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka stwierdzenia o istniejących rozbieżnościach w traktowaniu przez sądy polskie instytucji dozoru elektronicznego stosowanego w innych państwach w zakresie możliwości zaliczenia tego środka na poczet orzeczonej lub wykonywanej w Polsce kary pozbawienia wolności w związku z wydaniem ENA, a w konsekwencji konieczności przeprowadzenia przez sąd polski „adaptacji” środka stosowanego za granicą do systemu polskiego i przypisania do instytucji najbardziej mu odpowiadającej, znanej w prawie polskim, wskazać należy, iż systemy innych państw przewidują różne instytucje prawne, nie mające odpowiedników w systemie polskim bądź też są wprost nań nieprzekładalne (dotyczy to w szczególności takich państw jak Irlandia i Wielka Brytania, których ustroj prawny jest oparty na zasadzie *common law*).

W kontekście powyższego, podkreślenia wymaga, iż art. 607f k.p.k. zawierając określenie „faktycznego pozbawienia wolności” nie nakłada na sąd polski konieczności takiej adaptacji. W przeciwnym wypadku ustawodawca posłużyłby się określeniem właściwym dla prawa polskiego takim jak „tymczasowe aresztowanie” lub „kara pozbawienia wolności”. Norma zawarta w art. 607f k.p.k. umożliwi sądowi polskiemu i obliguje go do przeprowadzenia w każdym przypadku –biorąc pod uwagę ewentualne podobieństwa do

instytucji polskich oraz wskazania wypływającego z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka - indywidualnej analizy, czy konkretny środek zastosowany w państwie ENA stanowi „faktyczne pozbawienie wolności”. Do sądu należy ostateczna ocena, czy dany środek zagraniczny należy zaliczyć na poczet kary wykonywanej w Polsce, czy też nie podlega zaliczeniu.

Sztynne wskazanie w przepisach procedury karnej, że dany typ środka należy zaliczyć na poczet kary wykonywanej w Polsce doprowadziłoby do większych problemów niż obecny stan prawny. Przepis taki musiałby bowiem uwzględniać wszelkie instytucje obowiązujące w innych państwach UE i być na bieżąco nowelizowany, by przystawać do zmieniającego się porządku prawnego wszystkich państw członkowskich. Z tego względu iż obecne uregulowania prawne w omawianej tematyce są wystarczające, należy przyjąć, iż przepis tak szczegółowy i ze swej natury zmienny, nie powinien znajdować się w k.p.k.

Ponadto podnieść należy, iż wymienione w piśmie Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka dwa przykłady odmiennych rozstrzygnięć sądów polskich w kwestii zaliczenia dozoru elektronicznego na poczet kary, jak się wydaje nie pozwalają na jednoznaczne stwierdzenie, że w orzecznictwie występują w tym zakresie znaczące rozbieżności. W przypadku jednak zaistnienia takiej sytuacji, właściwym do rozstrzygnięcia rozbieżności w wykładni prawa byłby Sąd Najwyższy w myśl art. 60 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U z 2013 r., poz. 499 z późn. zm.).

W oparciu o dokonaną analizę przepisów dotyczących kwestii zaliczenia okresu stosowania środków zapobiegawczych wykorzystujących funkcjonalność dozoru elektronicznego oraz stosowania Europejskiego Nakazu Aresztowania, Minister Sprawiedliwości nie dostrzega konieczności zmian legislacyjnych w tym zakresie. Obowiązujące przepisy Kodeksu postępowania karnego w sposób wystarczający regulują zakres i sposób procedowania w przypadku zastosowania instytucji określonej w przepisie art. 607 f k.p.k.

Z powodzeniem

z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

Lukasz Piśbylak
PODSEKRETARZ STANU